

meri venčale Krempljna, kateri žive v tožnih absolutističnih časovih pisal je svobodno in neprestrašeno na korist in zdrav narodu, kakor malokdo v sedanjih dneh; ni se plašil nikakih tudi največjih bodi si posvetnih ali duhovnih glavarjev, ni trepetal pred nikomur, marveč naravnoč je razlagal tudi pekre zgodbe. Postavimo, Kr. uči na str. 6. svoje dogodivščine: „Indoevropska rodovina ima svoj početek v srednji Aziji pri velikih himalajskih gorah. Ta rodovina je že pred občinskimi potopom tako daleč razširjena bila, da so neki rodovje od nje v tistem razlivu na kavkaskih, drugi na himalajskih gorah se obvarvali, ter odonod se potle razprostranili po priležnih dolinah in ravninah.“ Stroga cenzura one dobe ni zbrisala teh stavkov, čeravno so sedanje dni marsikteremu nevedniku in ozkoprsmemu šupeljaku trn v peti. Mojsejeva zgodovina ni občna, nego le judovskega rodu, sme se tedaj trditi, da je bil veliki potop ali povoden znanega jemu sveta, in nikakor se ne more izvajati, da se kje indi nikdor ne bi bil rešil. Na str. 25. graja po vsi pravici Slovence, ka so od nekda bili taki bedaki, da so branili proso tuje, svoje pa so dali pozobati vrabljem. Na str. 65. pripoveda, ka so Slovenci rod med rodom se črtili in večni prepir imeli med sebo ter za razpre voljo si rajši volili vnanje poglavarje ali samodržce. O Madjarih pravi na str. 83.: Madjarji so bili takši ljudje, da se stari pisatelji čudijo previdnosti božji, kako je taki človeški izvrženosti prisodila toliko lepo deželo. Kadar bi imeli Otokarja za cesarja ozvati, papež je veli rekel: da v Alemaniji (to je v nemških deželah) imamo mnogo knezov in grofov, zakaj bi Slovence podignoli na cesarski sedež? (str. 139). Gospoda je rekla, da kmetovje in prosti ljudje, posebno Slovenci, naj z junci jedo seno, in z njimi se ima delati kakor z osli (str. 158). Slovenec! zapomni si tako gospodsko modrovanje. Sicer treba je omeniti, da ta knjiga ni brez pogršček, kakor navadno vsako zgodovinsko delo.

To je blede črtica iz življenja toliko imenitnega Slovence. Da najde obilno iskrenih posnemalcev in budnikov narodne zavesti. — Ne usehni venec jegove slave.

O dvoboji.

Odlomek iz zgodovine prava; spisal dr. E. H. Costa.

Dvoboj (lat. duellum, nemš. Zweikampf) je boj, v katerem se po določenih pravilih z rednim orožjem bojujete dve osebi iz dozdevnega namena, da zadostujete razžaljeni časti.

V najstarih časih so vse vojske bile zgolj dvoboji. Toraj latinska beseda „duellum“ pomenja isto, kar beseda „bellum“. Vendar so bili dvoboji starodavnih časov (kakor jih n. pr. popisuje

Pred kakimi 30—40 leti so bili dvoboji jako navadni in pogostoma med učenci nemških vseučilišč. Tako so še dan danes na dnevnem redu v severno-amerikanskih državah.

Dvoboj v sedanji obliki se nahaja v prvo pri Germanih, katerim je bilo vojskovanje (bojevanje) najljubše opravilo. Kdor je razžalil Germanca, tega ni kaznovala občina, temveč razžaljenec ali rodovina njegova (krvna osveta — Blutrache*). Kedar je pa občina sodila, sodila je po zrelem prevdarjanju. Zaslila je tožilca in zatoženca. S prisego je ali oni potrdil svojo tožbo, ali ta skazal svojo nedolžnost. Ako to ni bilo mogoče, imele so nastopiti sodbe Božje (ordalije) s poskušnjo v ognju ali v vodi ali v dvoboju.

Kako se imajo vršiti ti dvoboji, to je bilo na tanko določeno po postavah. Dvoboj dovoliti je le sodnik imel pravico. Oba dela sta morala dati poroštvo, da se hočeta bojevati, in to poroštvo je bilo ali v novcih ali v tem, da sta si zmenila rokovice. Prav tako je bilo tudi na tanko določeno oblačilo in orožje. Pred dvobojem sta morala oba priseči resnico svoje trditve. Boj je bil končan ali z zmago enega ali s tem, da je eden se zmagane spoznal. Beriči so pazili na red. Ženske, društva in duhovniki so najeli za se borilca. Kdor se je dal najeti za borilca, ta je bil pred postavo brez pravic in časti.

Treba ni bilo se postaviti na dvoboj temu, kdor je bil ali nižega stanu, ali nezakonskega rodu, ali znan po kaki hibi, ali podvržen drugi sodnji. Ako se kdo brez teh vzrokov trikrat poklican ni postavil na dvoboj, bojeval se je tožilec sam s tem, da je trikrat zaporedoma mahnil v zrak in sodnik je potem sodil po njegovem zahtevanju.

Dokazovanje po dvoboju je sicer vtrjavalo zaupanje v sé in v Boga — vendar pa je imelo mnogo žalostnih nasledkov. Lahko se je ošabnež prevzel, lahko je nedolžni zgubil ne le pravico, ampak tudi vse svoje premoženje in celo življenje. Komur je znana zgodovina, ta se gotovo spominja žalostnih časov, v katerih je vladala pestna pravica, veljala le premoč močnejšega, in so pravici bile zvezane roke!

Zoper razširjanje dvobojev se je cerkev prva vzdignila s postavami svojih zborov in papežev. Tako že v 855. letu zbor Valenski, tako pozneje zbor Tridentinski, kateri je dvobojnikom žugal z izobčenjem.

Državne postavice niso neposredno prepovedovale dvobojev. Vendar so tako imenovani božji in deželni miri, kakor tudi posebne pravice nekterih mest zmanjševali število dvobojev, tako da so v XVII. stoletju nehali sodnjski dvoboji vsled zlahtnejših нрав, razširjenja omike in ponehovanja vraž.

* Krvna osveta, se ve da v drugem smislu in običaji, je odnekaj zelo navadna pri nekterih Jugoslovanih.

Homer) vsi drugačni od sedanjih. Kako bistveno se ločijo od teh olimpijske igre Grkov, boji rimskih gladijatorjev, troboj Horacijev in Kuracijev, zmaga Davidova nad Goliatom!

Dvoboj izvira iz človeške narave, kakoršna je, kajti ona je premalo blaga, da bi popolnoma brez maščevanja odpustila razžaljenje, vendar pa ne tako popačena, da bi se nad sovražnikom zavratno maščevala. Odtod se izhaja naravno, da razžaljenec ali sam ali po kom drugem na boj kliče razžalilca, in da se naprosijo priče, ktere opazujejo pravilnost dvoboja in pričajo o njem, ako je treba.

To je vzrok, da se nahaja dvoboj, če ravno ne v ožem pomenu rednega dvoboja, pri vseh narodih in o vseh časih. So pisatelji (n. pr. Virey „histoire naturell du genre humain.“ Paris 1824), ki govoré o dvobojih celó pri živalih. Temu jaz nikakor ne pritrjujem in to zaradi bistvene razlike človeške in živalske narave.

Oblike dvoboja pri raznih narodih so mnogotere in se ločijo ali ozir orožja ali ozir drugih okoliščin. Dalje se ločijo dvoboji po šegah raznim narodom lastnih in po nenavadnih določilih dvobojev.

Od onih nam pripovedujejo mnogobrojni popotniki, ki so prehodili skoraj ves svet bodi si v starih, bodi si v novejših časih. Naj omenim le nekoliko izgledov. Kitajec in Japanec si razparata trebuh in na dvoboj poklicani sovražnik mora isto storiti. Pri grenlandskem narodu Itelmen se dvobojeji psujejo in drugi iz družega norca delajo. Komur pritrjuje največ gledalcev, ta je zmagalec. Eskimo se čredoma s pestjo bijeta po glavi, dokler se eden ne zgrudi. Glavo upogniti, bila bi plašnost.

Gori omenjeni zadnje vrste dvoboji se nikakor ne morejo prištevati pravim dvobojem. Tako pripoveduje n. pr. Jul. Gundling („Federzeichnungen.“ Stuttgart 1854), da sta se dva bivša honvedska častnika na Francoskem bojevala z gorečima lojenima svečama, s kterima sta se imela na nagem životu raniti.

Tudi pri ženskem spolu sem ter tje nahajamo dvoboje. 1701. leta ste se v Turinu ženi polkovnika grofa Roka in velikega kancelarja markija Bellegarde-a na smrt bojevali z mečem pri zaprtih vratih.

Svabski vojvoda Rudolf je klical rimskega cesarja Henrika IV. na dvoboj, in ta je pripravljen bil, bojevati se. Francoski kralj Franc I. je nek odgovoril na tak klic cesarja Karola V. „da hoče poslati svojega dvornega norca na ta dvoboj.“ Blizo tako se je glasil odgovor Napoleona I. do angleškega admirala Sidney Smith-a. Kako o nekterih časih raste strast za dvoboj, vidi se iz opazke Londonskega časnika „Times“ 1838. l., ki pravi, da ga ni državnika, kateri se ne bi bil vdeležil najmanj enega dvoboja. Tako so bile za francoskega kralja Ljudevika XIV. žandarske kompanije, ki niso v sé sprejele nikogar, kateri se ni najmanj enkrat že dvobojeval, ali ni prisegel, da hoče to storiti čez leto in dan.

Poglejmo sedaj nekoliko dotična določila kazenskih postav raznih držav.

Po naši postavi od 27. maja 1852. leta „stori hudodelstvo dvoboja, kdor iz kakoršnega koli vzroka koga na boj s smrtnim orožjem pokliče, in kdor se na tak poklic v boj postavi.“ Kazen je določena, na ječo od 6 mesecev do 1 leta, ako ni nikdo ranjen, — do 5 let, ako je kdo ranjen, — do 10 let pri posebnih obtežavah, — do 20 let, ako je kdo umorjen bil. Drug (sekundant) se kaznuje z ječo $\frac{1}{2}$ leta do 5 let. Klicavec, če ne pride na boj; le-ta, kakor tudi poklicanec, če sta sicer na boj prišla, pa sta dragovoljno odstopila od bojevanja, predno se je počelo, se ne kaznujeta.

Blizo enake so določbe pruske kazenske postave 14. aprila 1851. leta. Vendar obstaja kazen le v zaporu, in se drugi (sekundanti), priče in pričujoči zdravniki nikdar ne kaznujejo. Tudi niso dolžni gosposki naznaniti dvoboja, ako ta tega ne zahteva.

Bavarske in oldenburgske kazenske postave od dvoboja ne govorijo. Ravno tako tudi francoski „Code“ od leta 1810 ne, in sicer za to ne „ker je dvoboj že zapopaden v drugih postavnih določbah.“ Najviša sodnja je pa s nepremakljivo stanovitnostjo sodila, da dvoboj kazni ni podvržen.

Na Angleškem nahajamo različne sodbe. Sem ter tje je dvoboj nekazniv, sem ter tje se kaznuje ali ko umor, ali ko uboj.

Rimska postava od 1832. leta je zelo ostra. Klicalec, ki umori poklicanca, se kaznuje s smrtjo; poklicanec v takem primerlju pa z galejo na vse žive dni. Že samo klicanje se kaznuje z galejo do 8 let in z globo 3000 do 1000 cekinov.

V Svicu in v severni Ameriki so postavice dvoboja ravno tako različne kakor v Nemčiji. O Turkih pa že stari in dobro znani pisatelj Kvint (Quintus) piše v bistroumno besedo „apud barbaros Turkos barbarum duellum non est in usu“, („pri sirovih Turkih sirov dvoboj ni v navadi“).

Jako zanimivo bi bilo o dvoboju sestaviti vse misli, ki so jih izrekli razni pisatelji, pravdniki, politiki, državniki, postavodajci in modroslovci. Tako delo pa ni samo težko in prav za prav nemogoče, temveč bilo bi tudi preobširno za ta kratki odlomek.

V sedajnem času se občna misel zmirom bolj in bolj obrača zoper dvoboje.

